

Molnár Dóra

Rendkívüli állapot Franciaországban – valóban rendkívüli?

A tanulmány elkészítését a közelmúlt francia eseményei ösztönözték: 2015 novemberében első ízben ért európai államot terrortámadás a hírhedt Iszlám Állam nevű terrrorszervezet részéről. Ez Franciaországot a rendkívüli állapot bevezetésére készítette, amellyel kapcsolatban nemcsak belpolitikai viták zajlanak, hanem azoknak jelentős nemzetközi visszhangja is van. A tanulmány bemutatja a francia jogi szabályozás hátterét, e speciális jogrend korábbi alkalmazásának eseteit, és elemzi a napjainkban zajló francia eseményeket, amelyek a rendkívüli állapot meghosszabbításával kapcsolatosak. A folyamat azonban még lezáratlan, és kérdés, hogy az újabb három hónap leteltét követően milyen megoldást sikerül Párizsnak találnia: alkotmánymódosítás segítségével jogi úton rendezzi a problémát vagy a rendkívüli időszak további meghosszabbítása következik.

Kulcsszavak: Franciaország, alkotmánymódosítás, rendkívüli állapot, Algéria, speciális jogrend

Molnár Dóra: State of Emergency in France – Is That Really Special?

Choosing this topic was inspired by events of France's recent past: in November 2015, a European state was attacked for the first time by the flagrant terrorist group called the Islamic State. This terrorist aggression made France to introduce state of emergency; which step has been disputed not only inside France, but it has induced significant international reactions as well. The study shows the background of French legal regulation, the previous cases when this special legal order was used in French history, and it also analysis nowadays' French happenings concerning the prolongation of state of emergency. However, the process has been still ongoing, and question is what kind of solution Paris will be able to find after the expiration of the second three month-long period: dealing with the problem by constitutional amendment, or again the French will face another prolongation.

Keywords: France, constitutional amendment, state of emergency, Algeria, special legal order

A rendkívüli állapot fogalma

Valamennyi állam jogrendszerében megtalálhatóak olyan speciális rendelkezések, amelyek valamely különleges, a mindennapi viszonyoktól jelentős mértékben eltérő helyzeteket szabályoznak. Ilyen szabályok bevezetésére sor kerülhet az országot kívülről érő események következtében (mint például fegyveres támadás esetén), de belső fejlemények is okot szolgáltathatnak rá (akár ember általi tevékenység következtében, mint zavargások

vagy terrortámadások esetén, akár természeti katasztrófák következtében). Ezen szabályokat összefoglalóan a *különleges jogrend* kategóriájába sorolhatjuk. Ez az átfogó kategória többféle helyzetet és ebből következően különleges szabályrendszert foglal magában, amelyek katalógusa országonként változhat. Jelen tanulmány a Franciaországban kialakult rendszert mutatja be, amely két különleges jogrendet nevesít, valamint az elnököt is felruházhatja különleges jogosítványokkal.¹ Bár hazánk és Franciaország viszonylatában (is) akad elnevezését tekintve egyező kategória, azok valódi tartalmát vizsgálva azonban jelentős különbségek adódnak. Jelen tanulmány célja, hogy rávilágítson a francia jogi kategóriák közötti tartalmi különbségekre, és felvázolja, hogy Franciaországban milyen jogi és politikai folyamatok zajlanak a különleges intézkedések 2015. novemberi bevezetése óta.

A fogalmi vizsgálatot a legszélesebb spektrumból érdemes indítani, s áttekinteni, hogy nemzetközi szinten milyen egyezményes szabályok vonatkoznak az egyes államokra a különleges jogrend vonatkozásában. Ezt követően lehet megvizsgálni a nemzeti szabályrendszereket, amelyeknek mindenkor összhangban kell lenniük a nemzetközi egyezményben foglaltakkal.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányát 1966. december 16-án fogadta el az Egyesült Nemzetek Szervezetének Közgyűlése. Mára az egyezményt 168 állam ratifikálta, ezért annak mind az univerzalitása, mind pedig az elmúlt ötven évben alkalmazott gyakorlata miatt *erga omnes* hatálya megkérdőjelezhetetlen. Emiatt ez a nemzetközi egyezmény olyan kiindulási alapul szolgál a különleges jogrend vizsgálatához, amely keretet képes adni a nemzeti (és jelen esetben a francia) jogi szabályozásnak.

Az Egyezségokmány 4. cikk 1. pontja rögzíti: „A nemzet létét fenyegető és hivatalosan kihirdetett szükségállapot idején az Egyezségokmányban részes államok az adott helyzet által szigorúan megkövetelt mértékben tehetnek olyan intézkedéseket, amelyek eltérnek az Egyezségokmányban vállalt kötelezettségeiktől, feltéve, hogy az ilyen intézkedések nem állnak ellentétben egyéb nemzetközi jogi kötelezettségeikkel, és nem jelentenek kizárólag faj, szín, nem, nyelv, vallás vagy társadalmi származás alapján történő megkülönböztetést.”² A magyar fordítás tehát a szükségállapot kifejezést használja a különleges helyzetek leírására. Ezzel szemben az angol eredeti szövegezésben a „*public emergency*” kifejezés szerepel, amelyet lehet válsághelyzetnek vagy veszélyhelyzetnek is fordítani. Az tehát már most látszik, hogy az egyes fogalmak esetében nem annyira az elnevezésük, hanem sokkal inkább a valódi tartalmuk az, amely közelebb visz minket azok alkalmazhatóságához. Az 1. pont kimondja, hogy időlegesen el lehet térni egyes jogok alkalmazásától ilyen speciális jogrend életbe léptetése esetén.³ A 2. pont azonban rögzíti azon jogok körét, amelyeket még különleges jogrend bevezetése idején is maradéktalanul tiszteletben kell tartani. Ezek az úgynevezett abszolút jogok, amelyek semmilyen körülmények között sem korlátozhatók: az élethez és a jogképességhez való jog, a kínzás, kegyetlen, embertelen megalázó bánásmód és büntetés tilalma, a szolgaság és rabszolgaság tilalma, az igazságszolgáltatási

1 Magyarországon az Alaptörvény öt kategóriát különít el a különleges jogrend körében: rendkívüli állapot (48. cikk), szükségállapot (49. cikk), megelőző védelmi helyzet (50. cikk), váratlan támadás (51. cikk) és veszélyhelyzet (62. cikk).

2 *International Covenant on Civil and Political Rights*. [online], Forrás: *United Nations* [2016.03.07.]

3 Ez a derogáció jogintézménye.

garanciák érvényesülése (*nullum crimen sine lege* elve, *nulla poena sine lege* elve)⁴, szerződésszegés miatti bebörtönzés tilalma, valamint a gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadság. Franciaország 1980. november 4-én ratifikálta⁵ az Egyezségokmányt, ezáltal annak részes államává vált. Így a francia törvényekben rögzítetteknek összhangban kell lenniük a fenti nemzetközi szabályokkal.⁶

A rendkívüli állapotra vonatkozó törvényi szabályok Franciaországban

Franciaországban a különleges jogrendekre vonatkozó törvényi szabályok megalkotására az ötödik köztársaság idején került sor. E körben azonban élesen el kell különíteni három különböző rendelkezést: az Alkotmány 16. és 36. cikkét, valamint az 1955. április 3-i törvényt.⁷ Míg az Alkotmány 16. cikke különleges jogokkal ruházta fel a francia elnököt „válság” idején, a 36. cikk pedig a szükségállapotról rendelkezik (mint „*état de siege*” – ostromállapot), addig az 1955. április 3-i törvény az elnök hatáskörébe utalja a rendkívüli állapot (*état d’urgence*) kihirdetésének jogát.

Franciaország Alkotmányát 1958. október 4-én fogadták el.⁸ Az „Ötödik Köztársaság Alkotmányaként” emlegetik, felváltva az 1946-ban elfogadott korábbi alaptörvényt. Az Alkotmány II. címében rögzíti az elnöki hatás- és jogköröket. Ebben a részben található a 16. cikk, amely értelmében a köztársaság intézményeit, a nemzet függetlenségét vagy területi integritását, a nemzetközi kötelezettségei teljesítését ért súlyos és közvetlen fenyegetés esetén, amikor a kormányzati szervek megfelelő működése nem biztosított, az elnök megteheti a szükséges intézkedéseket, miután egyeztetett a miniszterelnökkel, a Nemzetgyűlés elnökével és az Alkotmányozó Tanáccsal. Az elnöknek az elrendelt intézkedésekről tájékoztatnia kell a nemzetet, és ez időszak alatt a Nemzetgyűlés nem osztható fel. Ezen intézkedések 30 napig maradhatnak hatályban, majd felül kell vizsgálni, hogy a különleges intézkedések elrendelésére okot adó körülmények továbbra is fennállnak-e. A felülvizsgálatot az Alkotmányozó Tanács végzi a Nemzetgyűlés vagy a Szenátus elnökének, illetve 60 képviselő vagy szenátor megkeresésére. Hatvan nap elteltével az Alkotmányozó Tanács kezébe kerül a hatalom. Az alkotmányos rend e korlátozásai miatt a cikket nevezték „szabadságölő” rendelkezésnek is („*liberticide*”), s bár 1972-ben a baloldali pártok közös programjában is szerepelt a cikk hatályon kívül helyezésének kívánalma, de Mitterand elnök ezt végül elvetette.⁹ Mindössze 2008-ban sikerült módosítani az eredeti rendelkezéseket oly módon, hogy egy új bekezdés beiktatásával rögzítették: 30 nap elteltével az Alkotmányozó Tanács hatáskörébe tartozik annak eldöntése, hogy a kezdeti feltételek továbbra is fennállnak-e, 60 napon túl azonban az Alkotmányozó Tanácsé lesz a hatalom. (Jogi érte-

4 Nincsen bűncselekmény törvény nélkül. Nincs büntetés törvény nélkül.

5 Forrás: *View the ratification status by country or by treaty*. [online], Forrás: *United Nations* [2016. 03. 07.]

6 Ennek ellenére 2016. január 20-án Franciaország felfüggesztette a Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának alkalmazását. *État d’urgence : la France déroge aussi au Pacte international relatif aux droits civils et politiques*. [online], 2016. 01. 20. Forrás: *Nextimpact.com* [2016. 03. 16.]

7 1955. április 3-i 55-385-ös törvény

8 Az Alkotmány hatályos szövegét lásd: *La Constitution du 4 octobre 1958*. [online], Forrás: *Conseil Constitutionnel* [2016. 03. 07.]

9 *Les pouvoirs exceptionnels du Président*. [online], 2014. 01. 02. Forrás: *vie-publique.fr* [2016. 03. 16.]

lemben érdekes a helyzet, mert az Alkotmányozó Tanács maga nem alkalmazhatja a 16. cikket, mert annak alkalmazása egy „kormányzati aktus”, tehát nem jogi döntés.¹⁰⁾

Az Alkotmány 36. cikke rendelkezik a *szükségállapotról*. Ez a rendelkezés az 5. cím alatt található, amely a Nemzetgyűlés és a kormány kapcsolatát rögzíti. A cikk értelmében a szükségállapotot a Miniszterek Tanácsa (élén a francia elnökkel) nyilvánítja ki. Ezt legfeljebb 12 nap időtartamra rendelheti el, 12 nap elteltét követően kizárólag a Nemzetgyűlés határozhat róla. Szükségállapot elrendelésére háború vagy fegyveres felkelés következtében kialakult azonnali veszély miatt van lehetőség. Ez esetben a katonai szervek rendőri jogosítványokra is szert tesznek, valamint az alapvető szabadságjogok korlátozására is lehetőség nyílik (amelyet az alábbiakban még kifejték).

Az 1955. április 3-i törvény a harmadik jogforrás, amely rendelkezéseket tartalmaz a fenti két, Alkotmányban rögzített cikk mellett. Ezt a törvényt a fenti 36. cikk mintájára alkották meg, mégpedig az algériai háború miatt abból a célból, hogy a hatóságok anélkül tudják a helyi válságot kezelni, hogy szükségállapotot kelljen kihirdetni.

Ez a rendelkezés az, amely a *rendkívüli állapot* elnevezést viseli. Elrendelésére akkor kerülhet sor, ha a közrendet súlyosan fenyegető veszélyhelyzet áll fenn vagy olyan események következnek be, melyek katasztrófa-helyzetet idézhetnek elő. Erre a Miniszterek Tanácsa elnökeként a francia elnök jogosult legfeljebb 12 napra, ezt követően a meghosszabbítása a Nemzetgyűlés hatáskörébe tartozik, amely azt törvényi szinten köteles szabályozni. Rendkívüli állapot elrendelhető Franciaország egész területére vagy annak egy részére, továbbá tengeren túli speciális státuszú területeire vonatkozóan is. Ez a különleges jogrend kivételes jogosítványokkal ruházza fel a francia belügyminisztert és a helyi előljárókat. A területi egységek (*département*) vezetőinek lehetősége van a személyek és járművek meghatározott területen vagy időszámban való korlátozására, biztonsági körzetek kijelölésére, ahol a személyek meghatározott szabályok szerint tartózkodhatnak, illetve léphetnek be, valamint a gyanúsított személyek kitiltására az adott közigazgatási egység egész területéről vagy annak egy részéből. A belügyminiszter elrendelheti a gyanúsított személyek házi őrizetét azzal, hogy naponta legfeljebb háromszor jelentkezniük kell a rendőrség vagy a csendőrség kijelölt egységénél. Emellett személyes okmányait (beleértve az útlevelet is) elkobozhatják, és nyomkövető eszköz segítségével állandó felügyelet alá helyezhetők. Ezen intézkedéseken kívül lehetőség van arra is, hogy a nagyobb tömegek gyülekezésére alkalmas helyeket (mint például az előadótermek) bezárhassák, a gyülekezéseket betiltsák, az olyan összejöveteleket feloszlassák, amelyek célja a provokáció vagy a közrend megzavarása, tovább elrendelhetik, hogy a fegyvereket és lőszereket beszoalgtassák. Kormányhatározat arra is felhatalmazhatja a francia hatóságokat, hogy házkutatásokat végezzenek, valamint arra is, hogy a sajtó egésze fölött átvegyék az ellenőrzést.¹¹ A rendelkezések megszűnő hat hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztésre, valamint 7500 eurótól 45 000 euróig terjedő pénzbírságra büntethetők.

10 Ezt maga az Alkotmányozó Tanács mondta ki Rubin de Servens ügyében hozott döntésében 1962. március 2-án. *Conseil d'Etat statuant au contentieux*, N° 55049 55055. [online], 1962. 03. 02. Forrás: *legifrance.gouv.fr* [2016. 03. 07.]

11 *Rendkívüli állapot Franciaországban*. [online], 2015. 11. 14. Forrás: *euronews.com* [2016. 03. 07.]

A rendelkezések korábbi alkalmazásai

A törvény megalkotása az algériai eseményekre vezethető vissza, és ez idáig összesen hat alkalommal alkalmazták a francia történelemben. 1954 végére Algériában megerősödtek a függetlenedési mozgalmak, és a fegyveres támadások már súlyos veszélyt jelentettek a belpolitikai stabilitásra.¹² Az elnök, Pierre Mendes France, majd utóda, Edgar Faure el szeretnék volna kerülni a szükségállapot bevezetését, ugyanakkor más jogi megoldás nem kínálkozott arra, hogy az „aszimmetrikus háború” új jelenségére hatékony jogi és politikai választ tudjanak adni. Ekkor került sor a rendkívüli állapotról szóló törvény megalkotására, amely a közrendet súlyosan fenyegető veszélyek elhárítását célozta. Az első alkalmazásra 1955-ben került sor Algériában, kezdetben hat hónapra, majd egy hat hónapos meghosszabbítást követően 1955. december 1-jéig összesen 12 hónap időtartamban. Ez egy olyan megoldás volt, amelynek köszönhetően az ország hivatalosan nem állott háborúban, a függetlenségi mozgalom tagjai nem minősültek kombattánsoknak és a letartóztatott személyek sem minősültek háborús bebörtönzötteknek.

1958-ban ismét Algériában vált szükségessé a törvény alkalmazása. Az év május 13-án a függetlenségi mozgalom fegyveresei államcsínyt hajtottak végre, amelyre válaszképp négy nappal később, május 17-én – Pierre Pflimlin kormánya javaslatára – három hónapra elrendelték a rendkívüli állapot bevezetését Franciaország egész területére.¹³ Június 1-jén azonban a rendkívüli intézkedéseket hatályon kívül helyezték a belpolitikai fordulat következtében: Pflimlin kormányát feloszlatták, és de Gaulle harmadik alkalommal alakíthatott kormányt.

A törvény harmadik alkalommal történő alkalmazására ismét algériai események adtak okot. 1961. április 22-én a tábornokok puccsot hajtottak végre az ország fővárosában (ez volt az elhíresült „tábornokok puccsa”), amelyre válaszképp másnap, április 23-án de Gaulle elnök bevezette a rendkívüli állapotot egész Franciaországban. Az eset különlegességét ezen felül az adja, hogy ekkor egyben elrendelték az Alkotmány 16. cikkének alkalmazását is, amely az elnököt különleges jogkörökkel ruházta fel – az Ötödik Köztársaság történetében első és egyetlen alkalommal. A rendkívüli állapotot több alkalommal is meghosszabbították, és egészen 1963. május 31-ig érvényben volt.

Ezt követően Franciaország egyes tengereken túli területein vezettek be rendkívüli állapotot. 1985. január 12-én Új-Kaledóniában hirdették ki a függetlenségpárti és azt ellenző csoportok véres eseményeinek következtében, kezdetben 12 napra, majd ezt meghosszabbították június 30-ig. Másik két esetben csak igen rövid ideig volt érvényben ez a fajta különleges jogrend: Iles de Walis-et Futuna szigetén 1986. október 29-én lépett érvénybe, de másnap már hatályon kívül is helyezték, Iles de Vente en Polynésie Francaise szigetén pedig 1987. október 27. és november 5. között voltak érvényben a rendkívüli állapottal kapcsolatos speciális intézkedések.

A törvény ötödik alkalommal való alkalmazására már a 21. században került sor. A Párizs külvárosaiiban zajló erőszakos események miatt Jacques Chirac francia elnök 2005. november 8-án döntött a rendkívüli állapot kihirdetéséről, egyben lehetővé téve az érintett városok elöljáróinak, hogy kijárási tilalmat is elrendelhessenek. (Ez utóbbira egyébként

¹² Az elhíresült incidensekre 1954. november 1-jén került sor, amely napot „*toussaint rouge*” néven emlegetik.

¹³ 462 igen szavazat mellett, a kommunista és a szocialista képviselők támogatásával.

több városban is sor került, Ile-de France területén azonban nem.) 2005. november 15-én a Nemzetgyűlés megszavazta¹⁴ a különleges jogrend három hónappal történő meghosszabbítását, november 21-től kezdődően, amelyet másnap a Szenátus is jóváhagyott. December elején azonban 74 professzor és jogtudós részt vett az Államtanács ülésén, hogy ezzel bírja a kormányt a különleges jogrend felfüggesztésére. Az Államtanács úgy foglalt állást, hogy bár a helyzet „érezhetően javult”, a rendkívüli állapot fenntartása ennek ellenére továbbra is szükséges. Ezzel egyező álláspontot képviselt Dominique de Villepin kormányfő és Nicolas Sarkozy belügyminiszter is, hangsúlyozva azt, hogy az év végéig, az ünnepi időszakra feltétlenül szükséges a rendkívüli intézkedések fenntartása. A kormányfő javaslatára Jacques Chirac 2006. január 2-án döntött a rendkívüli állapot megszüntetéséről január 4-i hatállyal. Ez alkalommal azonban nem került sor olyan, a szabadságjogokat leginkább korlátozó intézkedések bevezetésére, mint a sajtó felügyelete vagy az összejövetelek tilalma.

A 2015. évi alkalmazás és következményei

A rendkívüli állapot hatodik alkalommal történő bevezetésére 2015. november 14-én került sor a november 13-i terrortámadás miatt, amely 130 halálos áldozatot követelt. Ez volt az első nyugati ország ellen elkövetett terroristatámadás, amelyért hivatalosan is az Izlám Állam vállalta a felelősséget. A francia elnök, Francois Hollande éjfélkor a televízióban jelentette be, hogy 12 napra kihirdeti a rendkívüli állapotot Franciaország és Korzika szigetének területére¹⁵ akkor, amikor még a Bataclan színházteremben sokan a túszejtők fogságában voltak. 2015. november 19-én előbb a Nemzetgyűlés döntött a különleges jogrend három hónappal történő meghosszabbításáról, amelyet aztán másnap a Szenátus is ellenszavazat nélkül jóváhagyott.¹⁶ November 24-én pedig Franciaország arról tájékoztatta az Európa Tanácsot, hogy életbe lépteti az Emberi Jogok Európai Egyezményének 15. cikkében biztosított lehetőséget, amelynek értelmében az Egyezmény hatályát felfüggesztik.¹⁷

A rendkívüli állapot miatt az Ile-de-France régióban (a „párizsi régióban”) fokozott biztonsági intézkedéseket vezettek be, a hatóságok házkutatásokat tarthatnak és őrizetbe vehetik azokat, akik gyanúsán viselkednek, bezárhatják a nyilvános helyeket, kijárási tilalmat rendelhetnek el, a közlekedést korlátozhatják, valamint újra bevezetik a határellenőrzéseket, amelyeket a schengeni övezet létrehozásakor szüntettek meg az 1980-as években.¹⁸ Az első három hónap mérlege: 3379 házkutatás, 578 fegyver lefoglalása, 45 átkutatott mecset (amelyből 10-et már bezártak), 400 esetben lakhelyelhagyási tilalom elrendelése, 344 esetben házi őrizet elrendelése, 1038 ember ellátása nyomkövető eszközzel, 580 bírósági eljárás terrorizmus vádjával.¹⁹

14 A 498 képviselői szavazatból 346 támogatta a rendkívüli állapot meghosszabbítását, 148 ellenezte, 4 tartózkodott.

15 2015. november 18-án egyéb tengeren túli területeken is életben léptették a rendkívüli állapotot (Guadeloupe, Martinique, Guyane, La Réunion, Mayotte, Saint-Barthélemy és Saint-Martin).

16 348 szavazatból 336 támogatta, 12-en tartózkodtak, ellenszavazat nem volt.

17 France informs Secretary General of Article 15 Derogation of the European Convention on Human Rights. [online], 2015. 11. 25. Forrás: *Council of Europe* [2016. 03. 16.]

18 Rendkívüli állapot Franciaországban. [online], 2015. 11. 14. Forrás: *euronews.com* [2016. 03. 07.]

19 Clémentine MALIGORNE: *Quel est le bilan de l'état d'urgence trois mois après son instauration?* [online], 2016. 02. 26. Forrás: *Le Figaro* [2016. 03. 16.]

État d'urgence: le bilan chiffré de Bernard Cazeneuve. [online] *Le Point*, 2016. február. [2016. 03. 16.]

Franciaországban társadalmi szintű vita zajlik a rendkívüli állapot fenntartásáról, további alkalmazásáról. Vannak érvek és ellenérvek.²⁰ Mellette hozzák fel mindenekelőtt azt, hogy ezáltal minden francia állampolgár biztonsága garantálható. Ezt Manuel Valls miniszterelnök úgy fogalmazta meg, hogy „*addig, amíg a fenyegetés létezik, minden rendelkezésünkre álló eszközt meg kell ragadnunk a mi demokráciánkban, a jogállamiság keretein belül, hogy a franciákat megvédjük*”.²¹ További érv a rendkívüli állapot fenntartása mellett az, hogy a terrorizmus fenyegetésével szemben csak így lehet sikeresen felvenni a harcot. Végül pedig nem szabad megfélemlkezni arról a jogalkotási folyamatról, amelynek célja, hogy az 1955. április 3-i törvényt inkorporálják az Alkotmány szövegébe, alkotmányos szintre emelve – és ezáltal jogilag rendkívüli módon körülbástyázva – e különleges jogrend szabályrendszerét.²² Vannak ugyanakkor ellenérvek is. Ezek között elsőként az alapvető szabadságjogok nagymértékű korlátozását kell megemlíteni. Számtalan emberi jogi szervezet, *ad hoc* szerveződés,²³ de még az Egyesült Nemzetek Szervezete is úgy véli, hogy az állampolgári jogok ilyen mérvű korlátozása egy jogállamban nem megengedhető. Emellett a rendkívüli állapot hosszú időn át történő fenntartása egy állandó készültségben lévő állam képét vetíti előre, ahol ráadásul az alkalmazott intézkedések hatása – a kezdeti sikereket követően – egyre inkább lanyhulni látszik, és azok nem minden esetben érik el a kívánt hatást. Ráadásul visszaélésekre is fény derült,²⁴ amelyek a kormányzati intézkedések célirányos voltát kérdőjelezhetik meg.

A francia társadalom megosztottá vált, és egyre inkább nőtt azok tábora, akik ellenezték a rendkívüli állapot meghosszabbítását. 2016. január 30-án 70 francia városban vonultak utcára, hogy kifejezzék ellenérzésüket további prolongálásával kapcsolatban. Csak Párizsban 20 ezren tüntettek (nem hivatalos források szerint). Az ellenérzés mögött a nagyfokú bizonytalanság áll azzal kapcsolatban, hogy a lakosság nem látja, mikor érhet véget ez a rendkívüli helyzet. „*A Dash végéig? 10 évig? Soha?*”²⁵ De nemcsak a lakosság nem látja

20 Helene CAPDEVIOLE: *Fait-il prolonger l'état d'urgence? Les pour et les contre*. [online], 2016. 01. 26. Forrás: *Arte* [2016. 03. 16.]

21 *Migrant crises: EU at grave risk, warns France PM Valls*. [online], 2016. 01. 22. Forrás: *BBC News* [2016. 03. 16.]

22 Ez a folyamat már megkezdődött. 2016. február 8-án este 10 órakor a Nemzetgyűlés elfogadta a törvényjavaslat 1. cikkét – igaz, 441 képviselő távollétében. A jelenlévők közül 103-an szavaztak mellette, 26-an ellene és 2 fő tartózkodott. Ugyanakkor igen problémás a javaslat azon rendelkezése, hogy rendkívüli állapot idején a Nemzetgyűlést nem lehet feloszlítani, ezért még további viták várhatók.

Arthur BERDAH: *L'Assemblée aux trois-quarts vote la constitutionnalisation de l'état d'urgence*. [online], 2016. 02. 09. Forrás: *Le Figaro* [2016. 03.07.]

Emellett meg kell említeni a törvényjavaslat azon pontját is, amely értelmében azok a francia születésű állampolgárok megfoszthatók állampolgárságuktól, akiket terrorizmus vádjával elítélnek. Ez olyan éles vitákat váltott ki a francia politikai körökben, hogy végül az igazságügyi miniszter, Christiane Taubira is lemondott.

Robert ZARETSKY: *I Resign, Therefore I am*. [online], 2016. 02. 05. Forrás: *Foreign Policy*, [2016. 03. 16.]

23 A „L'appel des 58” ad hoc csoportosulás, amelynek tagjai között található politikus, művész és értelmiségi gondolkodó egyaránt, 2015. november 30-án jelentette meg kiáltványát a véleménynyilvánítás szabadsága mellett.

État d'urgence: 58 personnalités revendiquent la liberté de manifester. [online], 2015. 11. 30. Forrás: *Le Point* [2016. 03. 16.]

24 Emberi jogi szervezetek nyilvánosságra hoztak olyan eseteket, amelyben muszlim származású francia állampolgároknál foganatosítottak házkutatást vagy csaptak le rájuk váratlanul, majd miután a bíróság felülvizsgálta az alkalmazott intézkedések jogszerűségét, a hatóságokat kártérítés megfizetésére kötelezte, mert azok nem a jog szerint jártak el.

France: Abuse Under State of Emergency. [online], 2016. 02. 03. Forrás: *Human Rights Watch* [2016. 03. 07.]

France: Upturned Lives: The Disproportionate Impact of France's State of Emergency. [online], 2016. 02. 04. Forrás: *Amnesty International* [2016. 03. 16.]

25 *Thousands march to protest state of emergency in France*. [online], 2016. 01. 31. Forrás: *RT*, [2016. 03. 07.]

előre a folyamatok végkimenetelét, hanem a kormányzat sem. Maga a miniszterelnök is azt nyilatkozta a davosi világgazdasági fórumon arra a kérdésre, hogy mennyi időre javasolja a rendkívüli állapot meghosszabbítását, hogy „*amíg a fenyegetés jelen van*”.²⁶

Mindennek ellenére 2016 februárjában a rendkívüli állapot további három hónappal történő meghosszabbításáról döntöttek. Előbb február 9-én a Szenátus hagyta jóvá a meghosszabbítást, majd egy héttel később a Nemzetgyűlés február 16-án.²⁷ Így 2016. május 26-ig biztosan hatályban marad a rendkívüli állapot. Kérdés, hogy ezt követően hogyan dönt a francia törvényhozás? Az semmiképp sem hagyható figyelmen kívül, hogy Franciaország rendezte a labdarúgó Európa-bajnokságot 2016 nyarán...

IRODALOMJEGYZÉK

- Arthur BERDAH: *L'Assemblée aux trois-quarts vote la constitutionnalisation de l'état d'urgence*. [online], 2016. 02. 09. Forrás: *Le Figaro* [2016. 03.07.]
- Clémentine MALIGORNE: *Quel est le bilan de l'état d'urgence trois mois après son instauration?* [online], 2016. 02. 26. Forrás: *Le Figaro* [2016. 03. 16.]
- Conseil d'Etat statuant au contentieux, N° 55049 55055. [online], 1962. 03. 02. Forrás: *legifrance.gouv.fr* [2016. 03. 07.]
- État d'urgence: 58 personnalités revendiquent la liberté de manifester. [online], 2015. 11. 30. Forrás: *Le Point* [2016. 03. 16.]
- État d'urgence : la France déroge aussi au Pacte international relatif aux droits civils et politiques. [online], 2016. 01. 20. Forrás: *Nextimpact.com* [2016. 03. 16.]
- État d'urgence: le bilan chiffré de Bernard Cazeneuve. [online] *Le Point*, 2016. február. [2016. 03. 16.]
- France informs Secretary General of Article 15 Derogation of the European Convention on Human Rights. [online], 2015. 11. 25. Forrás: *Council of Europe* [2016. 03. 16.]
- France: Abuse Under State of Emergency. [online], 2016. 02. 03. Forrás: *Human Rights Watch* [2016. 03. 07.]
- France: Upturned Lives: The Disproportionate Impact of France's State of Emergency. [online], 2016. 02. 04. Forrás: *Amnesty International* [2016. 03. 16.]
- Helene CAPDEVIOLE: *Fait-il prolonger l'état d'urgence? Les pour et les contre*. [online], 2016. 01. 26. Forrás: *Arte* [2016. 03. 16.]
- International Covenant on Civil and Political Rights*. [online], Forrás: *United Nations* [2016.03.07.]
- La Constitution du 4 octobre 1958*. [online], Forrás: *Conseil Constitutionnel* [2016. 03. 07.]
- Le Parlement entérine la prolongation de l'état d'urgence. [online], 2016. 02. 17. Forrás: *Le Monde* [2016. 03. 16.]
- Les pouvoirs exceptionnels du Président. [online], 2014. 01. 02. Forrás: *vie-publique.fr* [2016. 03. 16.]
- Migrant crises: EU at grave risk, warns France PM Valls. [online], 2016. 01. 22. Forrás: *BBC News*, [2016. 03. 16.]
- Rendkívüli állapot Franciaországban. [online], 2015. 11. 14. Forrás: *euronews.com* [2016. 03. 07.]
- Robert ZARETSKY: *I Resign, Therefore I am*. [online], 2016. 02. 05. Forrás: *Foreign Policy*, [2016. 03. 16.]
- Thousands march to protest state of emergency in France. [online], 2016. 01. 31. Forrás: *RT*, [2016. 03. 07.]
- View the ratification status by country or by treaty*. [online], Forrás: *United Nations* [2016. 03. 07.]

26 Migrant crises: EU at grave risk, warns France PM Valls. [online], 2016. 01. 22. Forrás: *BBC News*, [2016. 03. 16.]

27 212 támogató szavazattal, 31 ellenszavazattal, 3 tartózkodás mellett.

Le Parlement entérine la prolongation de l'état d'urgence. [online], 2016. 02. 17. Forrás: *Le Monde* [2016. 03. 16.]